

УДК 336.1

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V44(2024)-27

Ситник Н. С., доктор економічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів, Україна

ORCID: 0000-0003-4138-9721

e-mail: nataliya.sytnyk@lnu.edu.ua

Кравченко Б. О., магістр, Львівський національний університет імені Івана Франка, м.Львів, Україна

e-mail: kravcenkobogdana120@gmail.com

Фінансова безпека держави: загрози та виклики в умовах війни

Анотація. В умовах постійної нестабільності держава не може захистити свої національні економічні інтереси, що призводить до критичного падіння рівня її фінансової безпеки. Такі тенденції викликають нагальну необхідність в пошуку шляхів підвищення рівня фінансової безпеки держави та забезпечення стабільності всієї економічної системи. Важливо для фінансової безпеки визначити загрози фінансовій безпеці України і розробити стратегію для їх та підвищення її ефективності. В цілому, для держави характерні загрози, пов'язані зі слабкістю фінансової системи та неефективним регулюванням і контролем.

У статті визначено загрози та виклики фінансовій безпеці країни згідно Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року. З'ясовано, що впродовж останніх 10-ти років спостерігається зниження рівня фінансової безпеки держави, а особливо в періоди соціально-економічних та суспільно-політичних криз. Протягом останнього десятиріччя рівень фінансової безпеки була оцінено як незадовільний, оскільки середнє значення її оцінки за цей період складало лише 42%. Проте, Національному банку України вдалося забезпечити достатній рівень фінансової стійкості для ефективного виконання своїх завдань та забезпечення стабільності фінансової системи в умовах кризи, спричиненої війною.

Проаналізовано вплив повномасштабної війни на основні індикатори, що визначають рівень фінансової безпеки держави, такі як обсяг внутрішнього валового продукту, обсяг державного боргу, обсяг бюджетного дефіциту та міжнародні валютні резерви. На основі цього проведено розрахунок основних індикаторів фінансової безпеки держави в динаміці за останні три роки згідно Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Визначено, що індикатори фінансової безпеки країни включають шість груп показників: банківська система, безпека небанківського фінансового ринку, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека та грошово-кредитна безпека. У статті наведено нормативні значення перерахованих індикаторів та проведено аналіз динаміки зміни індикаторів фінансової безпеки держави протягом 2020-2022 рр. Визначено основні стратегічні напрями для зміцнення фінансової безпеки України.

Ключові слова: фінансова безпека; загрози фінансовій безпеці; аналіз, державний борг, бюджетний дефіцит, міжнародні валютні резерви, ВВП, індикатори фінансової безпеки.

Natalia Sytnyk, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Financial Management, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine

Bohdana Kravchenko, Master of the Department of Financial Management, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine

Financial Security of the State: Threats and Challenges in the Conditions of War

Abstract. Introduction. In conditions of constant instability, the state cannot protect its national economic interests, which leads to a critical drop in the level of its financial security. Such trends cause an urgent need to find ways to increase the level of financial security of the state and ensure the stability of the entire economic system. In the conditions of martial law, it is important to identify threats to the financial security of Ukraine and develop a strategy for their neutralization and improvement of the effectiveness of financial security. In general, our state is characterized by threats associated with the weakness of the financial system and ineffective regulation and control.

Purpose. The purpose of the study is to identify and analyze potential threats to the financial security of the country in the conditions of a full-scale invasion of Russia, as well as to evaluate the main indicators of the financial security of Ukraine.

Results. Based on the analysis of threats and challenges to the financial security of the state, as well as the assessment of indicators of the state's financial security, certain conclusions can be drawn. The main threats to the financial security of the state are: debt burden on the state budget, price disparities, limitation of the list of debt instruments, provision of international reserves, dependence on foreign capital, level of creditworthiness of enterprises and risky credit policy, reduction of labor potential, physical and/or financial shortage of the most important resources and material and technical support, making it impossible to carry out economic activities in large areas. Such phenomena arise as a result of military actions and lead to serious challenges for the financial security of the country. According to the results of the study, during the last decade the level of financial security was

¹Стаття надійшла до редакції: 09.04.2024

Received: 09 April 2024

assessed as unsatisfactory, as the average value of its assessment during this period was only 42%. However, the National Bank of Ukraine managed to ensure a sufficient level of financial stability for the effective performance of its tasks and ensuring the stability of the financial system in the conditions of the crisis caused by the war. Analysis of the dynamics of the ratio of the total public debt to the gross domestic product of Ukraine showed quite unstable dynamics. Both the total public debt and the GDP of Ukraine are growing. Instead, their ratio has a negative trend. The dynamics of the budget deficit showed a growing trend and its high level, which could become a risk for the future, causing a potential default and thereby threatening the financial security of the state. The dynamics of international currency reserves showed that Ukraine has a sufficient amount of international reserves to further ensure the financial security of the state. In connection with the full-scale invasion of Russia into Ukraine, the indicators of the financial system during 2020-2022 do not meet the normative values: the debt burden on the state budget has increased, the inflation rate is increasing annually and exceeds the norm, the dependence of the domestic banking system on foreign capital, the level of credit policy risk is monitored significantly higher than the standard, the volume of lending by banks of the real sector of the economy does not reach the standard value. According to the conducted research, recommended measures are given to minimize threats to the financial security of the state and increase its level.

Conclusions. *In the difficult conditions of the protracted war, the financial security of Ukraine faced a number of threats and challenges. Based on the conducted research, it is proposed to take special measures that will be able to neutralize the impact of various threats in a timely manner, as well as increase the level of financial security of the state.*

Keywords: *financial security; threats to financial security; analysis, public debt, budget deficit, international currency reserves, GDP, indicators of financial security.*

JEL Classification: *E44; E60; G18; H56.*

Постановка проблеми. Війна, яку розпочала Росія, стала справжнім викликом для України та світу в цілому, що створило загрозу для фінансової безпеки держави. Внаслідок поширення кризових явищ, викликаних пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням вітчизняна фінансова система зазнала серйозних змін, що підвищує макроекономічну нестабільність, збільшення зовнішнього боргову та цілому впливає на рівень фінансової безпеки держави. У таких обставинах важливо визначити загрози фінансовій безпеці та розробити заходи їх нейтралізації з метою підвищення ефективності фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тенденції та стан фінансової безпеки держави досліджували багато провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як: О. Барановський, А. Гальчинський, В. Котковський, А. Кулінська, З. Варналій, О. Власюк, М. Вінчук, Н. Михаліцька, В. Бліхар, М. Бліхар, М. Єрмошенко, О. Кузенко, А. Лазарева, І. Лукінова, А. Марина, О. Мелих, В. Аллен, Ш. Бланкарт, Л. Соломон, Г. Костер й М. Шлезінгер та ін.

Враховуючи значний науковий прогрес у дослідженні фінансової безпеки держави, слід зазначити, що проблема підвищення рівня фінансової безпеки та зменшення впливу негативних факторів залишається невирішеною і потребує подальших досліджень та уваги в сучасних умовах.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є виявлення та аналіз потенційних загроз і викликів у сфері фінансової безпеки держави, а також оцінювання основних показників фінансової безпеки України в умовах повномасштабного вторгнення.

Основні результати дослідження. Суть фінансової безпеки полягає в захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, забезпеченні певного рівня фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу зовнішніх і

внутрішніх факторів, які можуть призвести до дестабілізації. Важливою характеристикою фінансової безпеки є її здатність забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та стабільний ріст економіки.

Фінансова безпека держави - це комплексний стан і система заходів, спрямованих на забезпечення стійкості та надійності фінансової системи країни, її здатності ефективно управляти фінансовими ресурсами та витратами, а також відстоювати власні фінансові інтереси в умовах змінного економічного середовища та різного виду загроз.

Взаємозв'язок різних напрямів безпеки держави та її фінансової складової досить простий: недостатність фінансових ресурсів може призвести до недофінансування ключових заходів [1].

У Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, затвердженій Указом Президента від 11 серпня 2021 року № 347/2021, визначені основні виклики та загрози фінансовій безпеці країни в сучасних умовах (рис. 1).

Основними загрозами фінансовій безпеці держави є найчутливіші до руйнівних наслідків війни: боргове навантаження на державний бюджет, цінові диспропорції, обмеженість переліку боргових інструментів, забезпеченість міжнародними резервами, залежність від іноземного капіталу, рівень кредитоспроможності підприємств та ризикова кредитна політика, зменшення трудового потенціалу, фізична чи/або фінансова нестача найбільш важливих ресурсів та матеріально-технічного забезпечення, унеможливлення здійснення економічної діяльності на значних територіях, небезпеки та невизначеності у функціонуванні логістичних маршрутів, різного потенціалу диверсифікації виробничих та господарських процесів унаслідок географії ведення бойових дій тощо [3]. Такі явища виникають внаслідок воєнних дій і призводять до серйозних викликів для фінансової безпеки країни.

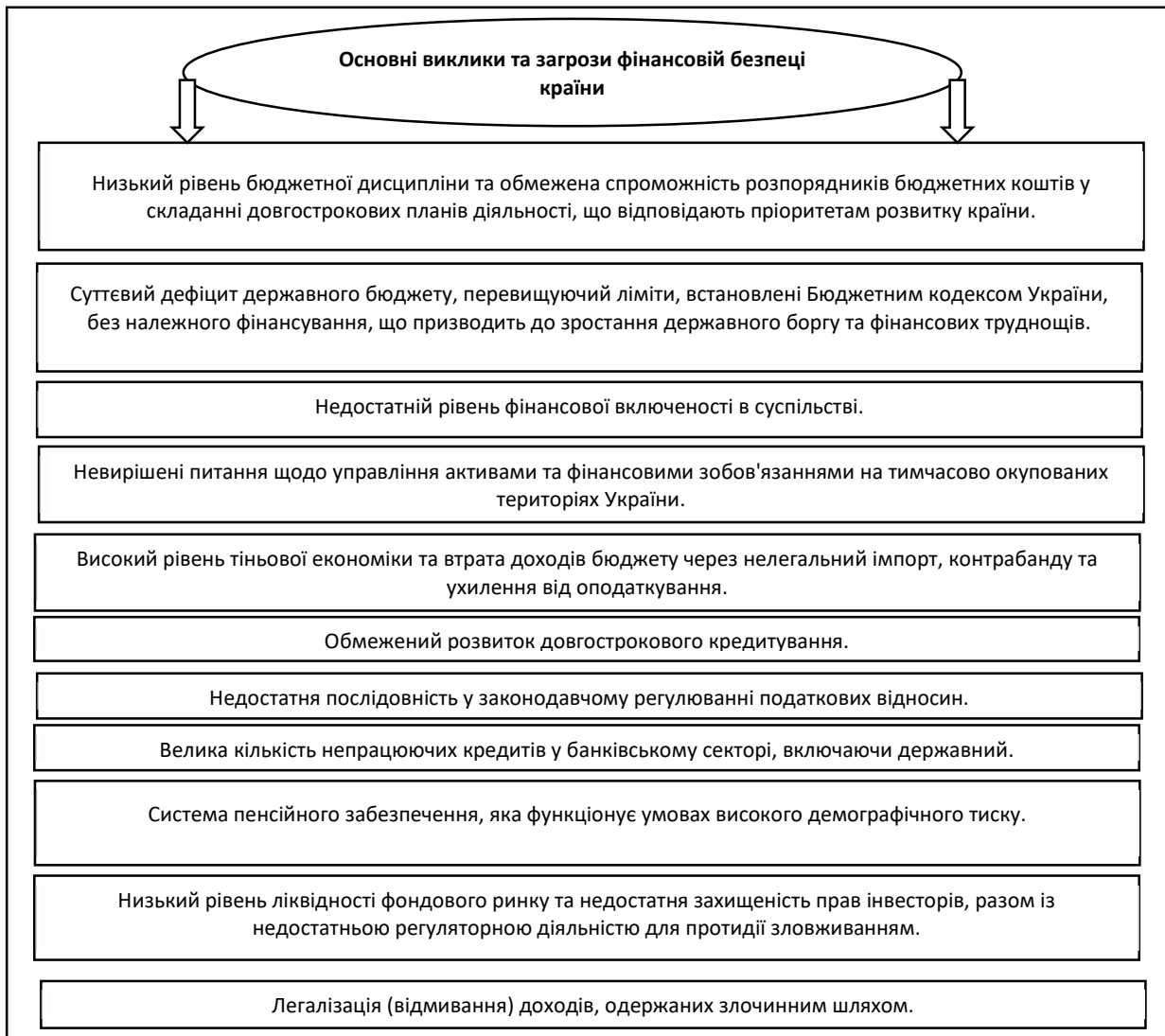

Рисунок 1 – Основні виклики та загрози у сфері фінансової безпеки України в умовах війни

Джерело: складено автором за даними [2]

Дослідження у галузі забезпечення фінансової безпеки свідчать про критично низькі значення протягом останнього десятиліття. Погіршення показників спостерігається у всіх структурних компонентах, що викликано критичним рівнем зростання навантаження на бюджетну систему національного, регіонального та місцевого рівнів, посиленням інфляційних чинників, деградацією національної валюти, різким зростанням державного боргу та обмеженим джерелам його фінансуванням, а також неефективністю банківської, страхової та податкової систем.

За даними Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, протягом останнього десятиріччя рівень фінансової безпеки була оцінено як незадовільний, оскільки середнє значення її оцінки за цей період складало лише 42%. Це було спричинено постійним дефіцитом державного бюджету, значним борговим навантаженням, недостатнім розвитком

довгострокового інвестиційного кредитування економіки та фондового ринку. Наявність структурних проблем у фінансовій системі призвела до неспроможності відповідати викликам збройної агресії Російської Федерації та тимчасової окупації частини території України, що спричинило кризовий стан на декілька років [2].

Проте, НБУ вдалось забезпечила достатній рівень фінансової безпеки для виконання своїх функцій належним чином та забезпечити стабільність фінансової системи в кризових умовах війни.

Основними показниками рівня фінансової безпеки держави є внутрішній валовий продукт, обсяг державного боргу, бюджетний дефіцит та міжнародні валютні резерви.

Співвідношення сукупного державного боргу та обсягу внутрішнього валового продукту є тим важливим показником, який впливає на оптимальний стан фінансової системи держави (рис. 2).

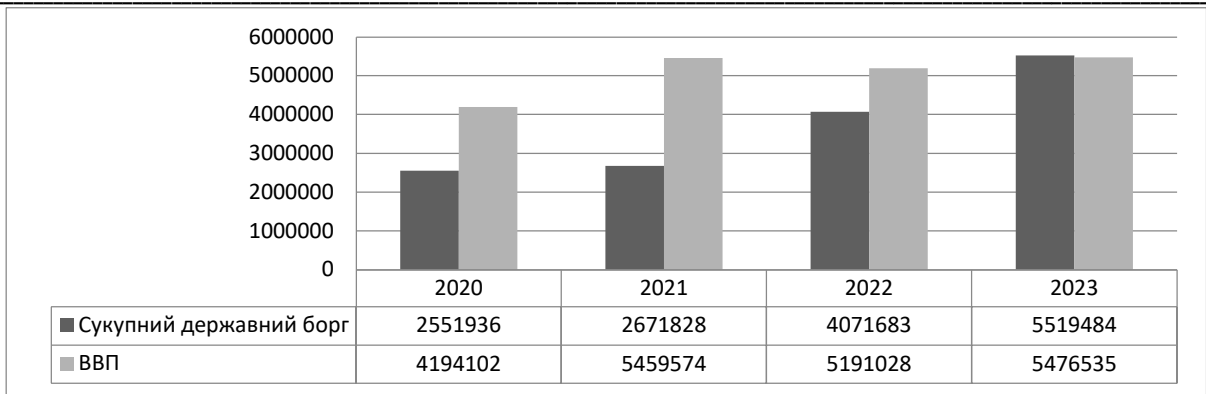

Рисунок 2 – Динаміка сукупного державного боргу, бюджетного дефіциту та номінального ВВП України протягом 2020-2023 рр., млн грн*

Примітка*: ВВП 2023 року розраховано за оцінкою НБУ (збільшено на 5,5% порівняно з попереднім роком внаслідок меншої інфляції ніж очіувалося).

Джерело: складено автором за да ними [4, 5, 6].

У 2020-2022 роках показник ВВП перевищував значення сукупного державного боргу. Співвідношення сукупного державного боргу до ВВП становило 1:1,64 (60,8%) у 2020 році та 1:2,04 (48,9%) у 2021 році, а у 2022 році – 1:0,78 (78,4%). У 2023 сукупний державний борг перевищив рівень ВВП на 42 949 млн грн (1: 0,99). Запозичення в міжнародних фінансових організаціях, незважаючи на вигідні умови отримання коштів, суттєво погіршило аналізоване співвідношення показників.

Бюджетний дефіцит є важливим елементом забезпечення фінансової стабільності та збереження фінансової безпеки держави. Розглянемо його динаміку протягом 2019-2023 рр. (рис. 3).

Дефіцит бюджету в Україні спостерігається постійно, проте починаючи з 2020 року, обсяги значно збільшилися. Це підтверджується його абсолютним значенням. У 2020 році нестача складала - 217 096,1 млн грн у, що у порівнянні з попереднім періодом більше на 139 046,6 млн грн.

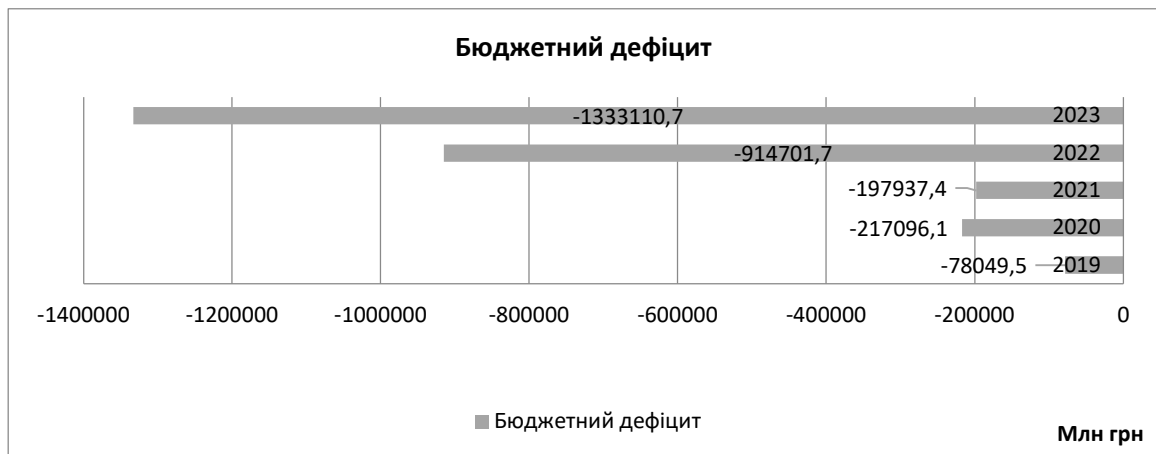

Рисунок 3 – Динаміка бюджетного дефіциту протягом 2020-2023 рр.

Джерело: складено автором за да ними [7]

Така динаміка пояснюється негативним впливом фінансової кризи, викликаній пандемією COVID-19. Протягом аналізованого періоду обсяг дефіциту збільшився на 1255061,6 млн грн, тобто у 17 разів. Найбільш втратним роком за весь період став 2023, коли дефіцит склав 1333110,7 млн грн. Високе значення пояснюється діями уряду, який, зважаючи на необхідність фінансування зростаючих військових потреб з метою забезпечення фінансової та територіальної безпеки країни, прийняв рішення

збільшити видаткову частину бюджету майже вдвічі порівняно з дохідною. Високий рівень дефіциту може стати ризиком для майбутнього, спричинивши потенційний дефолт і тим самим загрожуючи фінансовій безпеці держави.

Україна має запас міцності у вигляді міжнародних валютних резервів, які можуть використовуватися для забезпечення ліквідності у випадку кризових ситуацій, пов'язаних з валютними або фінансовими ризиками. Наявність достатнього рівня міжнародних резервів

дозволяє країні ефективно реагувати на зміни в міжнародних фінансових ринках та забезпечує стабільність фінансової безпеки держави.

Валові міжнародні резерви та чисті міжнародні резерви України за 2021-2024 роки наведені на рис. 4.

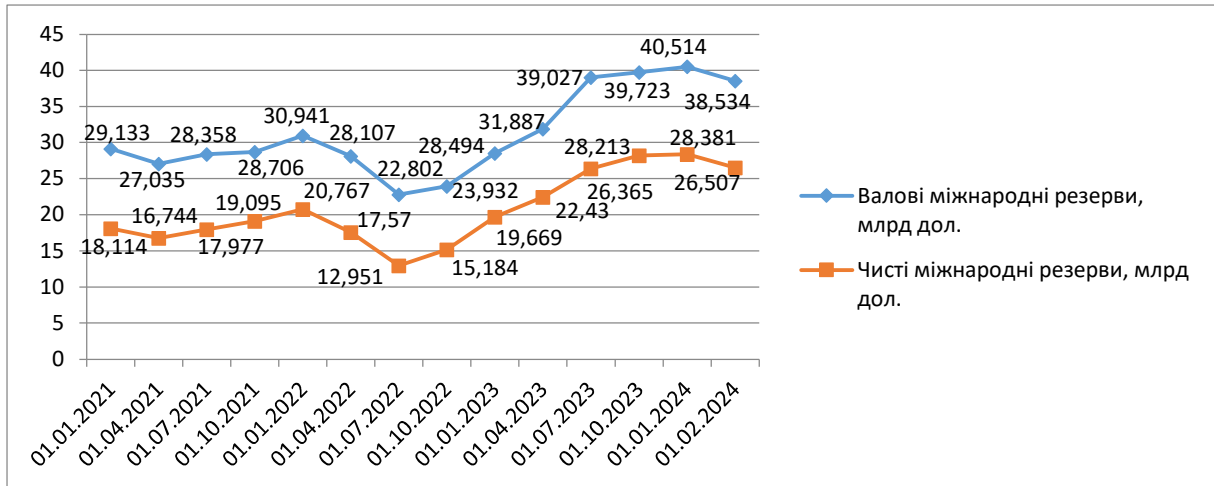

Рисунок 4 – Динаміка міжнародних резервів України протягом 2021-2024 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за даними [8]

Тенденції зміни обсягу міжнародних резервів варто порівняти до та після початку повномасштабного вторгнення. Перед введенням воєнного стану спостерігалось незначне зростання як валових, так і чистих міжнародних резервів. Від лютого до липня 2022 року міжнародні резерви України стрімко скорочувалися. Починаючи з 01.07.2022 року, відбувалося поступове збільшення обсягу валових та чистих міжнародних резервів. Ці зміни спричинені проведенням послідовної політики економічної підтримки України західними партнерами, а саме:

- надання макрофінансової допомоги від Європейського Союзу;
- розширене фінансування Міжнародного валютного фонду;
- надходження коштів від Сполучених Штатів Америки;

– успішне розміщення валютних облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП).

Підтримка, надана Україні, призвела до зростання обсягу міжнародних резервів. Станом на 01.01.2024 року рівень сягає 40,514 млрд дол. США, що є найбільшим фіксованим показником за останні 11 років.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, індикатори фінансової безпеки країни включають шість груп показників: банківська система, безпека небанківського фінансового ринку, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека та грошово-кредитна безпека. Нормативні значення перерахованих індикаторів наведені на рис. 5.

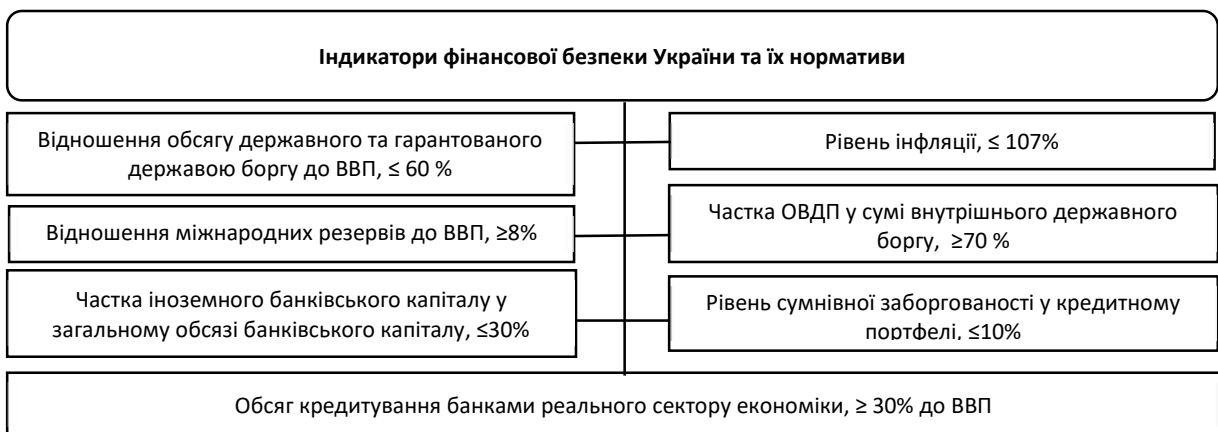

Рисунок 5 – Нормативні значення індикаторів фінансової безпеки держави

Джерело: складено автором за даними [9, 10]

Відхилення індикаторів від їх встановлених нормативних значень вказує на потребу профілактичних заходів та рішень, спрямованих на усунення порушень їх оптимальних співвідношень.

Значення основних показників для обрахунку індикаторів фінансової безпеки України у 2020-2022 роках наведені у табл.1.

Таблиця 1 Значення основних показників для обрахунку індикаторів фінансової безпеки держави у 2020-2022 рр*

Показники	Роки		
	2020	2021	2022
Державний + гарантований борг, млн грн	2 551 935,6	2 671 827,6	4 071 683,1
Внутрішній державний борг, млн грн	1 033 000,8	1 111 597,6	1 460 737,5
ВВП, млн грн	4 194 102	5 459 574	5 191 028
Рівень інфляції, %	105	110	126,6
Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), млн грн	1030934,8	1109374,4	1459276,76
Міжнародні резерви, млн дол США	29 132,89	30 940,95	28 494,46
Іноземний банківський капітал, млн грн	603 712	593 893	718 523
Загальний банківський капітал, млн грн	1 754 736	1 972 298	2 243 915
Рівень сумнівної заборгованості у кредитному портфелі, %	37,8	27,2	38,1
Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, %	23	19,5	21

Джерело: складено автором за даними [11].

У 2022 році в порівнянні з 2021 роком збільшилася сума внутрішнього державного боргу (на 349 139,9 млн грн), рівень інфляції (на 16,6%), облігації внутрішньої державної позики (на 349 902,36 млн грн), іноземний банківський капітал (на 124 630 млн грн), загальний банківський капітал (на 271 617 млн грн), рівень сумнівної заборгованості у кредитному портфелі (на 10,9%), обсяг кредитування банками реального

сектору економіки (на 1,5%). Скоротилися такі показники, як валовий внутрішній продукт (на 268 546 млн грн) та міжнародні резерви (на 2 446,49 млн дол. США).

На основі значень вищезазначених показників проведено розрахунок динаміки зміни індикаторів фінансової безпеки держави (рис. 6).

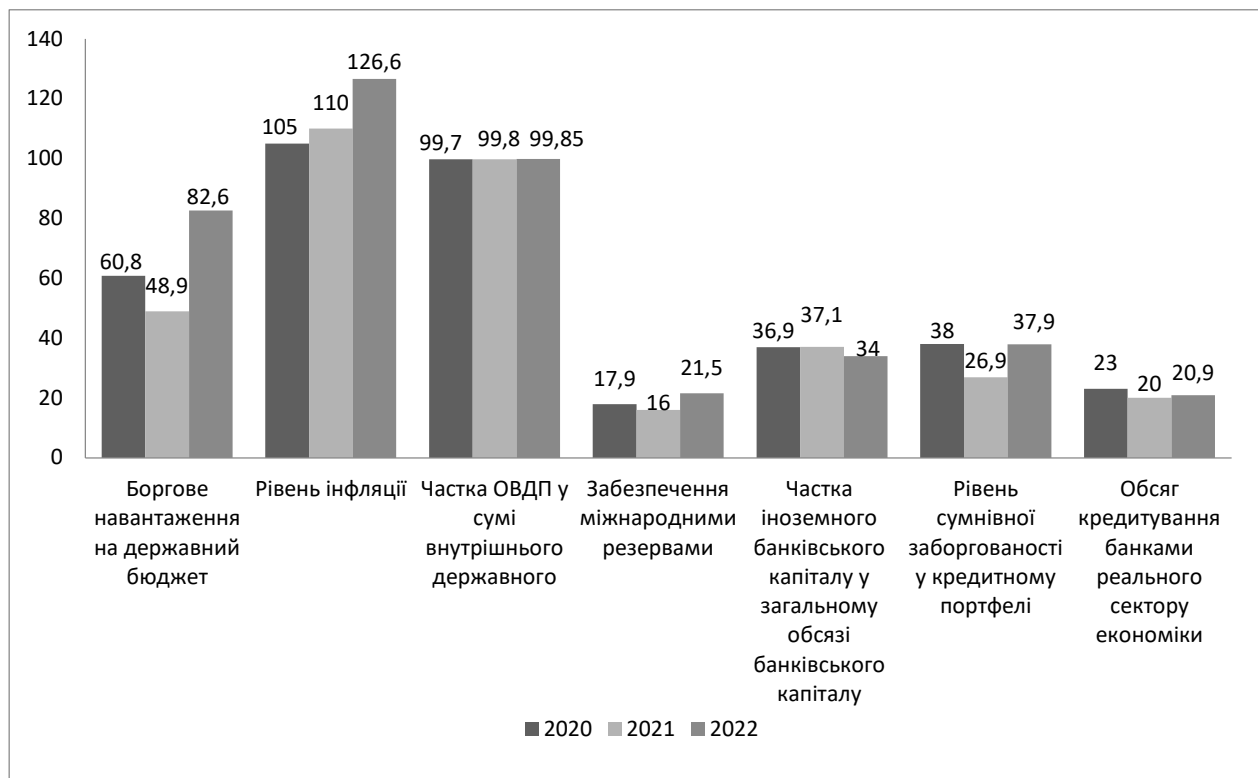

Рисунок 6 – Динаміка зміни індикаторів фінансової безпеки держави протягом 2020-2022 рр., %

Джерело: складено автором за даними [9, 10, 11]

Зміна співвідношення обсягу державного та гарантованого боргу до обсягу ВВП є одним з ключових показників навантаження боргу на державний бюджет в рамках фінансової безпеки України. У 2021 році даний показник знаходився на оптимальному рівні (48,9%), проте у 2022 році він значно перевищив нормативне значення у 60%, сягнувши 82,6%. Порушення територіальної цілісності України спричиняє накопичення боргів для фінансування армії та вирішення важливих соціальних питань в умовах невизначеності. Очевидно, що в перспективі неможливість погашення зобов'язань спричинить деструктивний вплив на економіку.

Рівень інфляції має негативну тенденцію до зростання з 105,0% у 2020 році до 126,6% у 2022 році. Стрімке підвищення інфляції в 2022 році пов'язане з наслідками повномасштабної військової агресії, а саме: руйнування підприємств та інфраструктури, порушення виробництва та ланцюгів постачання, збільшення виробничих витрат бізнесу та ситуативний попит на певні товари та послуги. Серед непрямих наслідків війни варто відзначити курсові коливання та погіршення очікувань населення та бізнесу протягом року.

Частка ОВДП у внутрішньому державному боргу залишалася майже незмінною протягом 2020-2022 років та знаходилася в межах оптимального значення (коливалась від 99,7% до 99,85%). На даний час, облігації внутрішньої державної позики лишаються домінуючим інструментом на борговому сегменті фондового ринку.

Співвідношення міжнародних резервів до рівня ВВП вказує на період, протягом якого країна може забезпечити стабільний рівень життя при повній непрацездатності національної економіки. Аналіз цього показника виявив позитивну тенденцію до зростання від 17,9% до 21,5% протягом трьох років.

Іноземний банківський капітал відповідно до його загального обсягу скоротився протягом аналізованого періоду. У 2022 році в порівнянні з 2021 роком даний показник зменшився на 3,1%, проте все ще перевищує нормативне значення на 4%.

Динаміка сумнівної заборгованості у кредитному портфелі вказує на критичний рівень кредитного ризику. До кінця 2022 року показник становив 37,9%, що значно перевищує оптимальне значення. Отже, рівень кредитного ризику позичальників залишається на дуже високому рівні.

Обсяги кредитування реального сектору економіки мають тенденцію до зменшення. За період від 2020 до 2022 року відбулося загальне зменшення на 2,1%, однак, в 2022 році спостерігалось зростання на 0,9% у порівнянні з 2021 роком. Рівень цього показника перебував у критичній зоні, перевищуючи порогове значення (не менше 30%) в середньому на 8,7%. Так,

кредитування реального сектору економіки виявляється недостатнім як до повномасштабного вторгнення, так і після нього.

Головною передумовою для зміцнення фінансової безпеки є перемога України у війні. Однак, навіть в умовах воєнного стану необхідно покращувати стратегію фінансової безпеки, яка являє собою економічний та політичний курс.

Згідно проведеного дослідження визначимо стратегічні напрями для нейтралізації перелічених загроз та викликів, а також для підвищення рівня фінансової безпеки України:

1. Підвищення бюджетної дисципліни: встановлення строгих механізмів контролю за витратами та розробка ефективних бюджетних стратегій.

2. Зменшення дефіциту бюджету: розробка програм зменшення дефіциту шляхом оптимізації видатків та збільшення доходів. Розширення джерел фінансування бюджетного дефіциту, неемісійних та емісійних.

3. Стимулювання фінансової інклюзії: запровадження програм та заходів, спрямованих на підвищення доступності фінансових послуг для всіх верств населення.

4. Удосконалення управління фінансовими ресурсами на тимчасово окупованих територіях: розробка спеціальних механізмів управління та моніторингу фінансових потоків в цих регіонах.

5. Боротьба з тінізацією економіки: впровадження системи електронного моніторингу та контролю за обігом готівки, зміцнення правової бази для протидії податковим шахрайствам та ухиленню від оподаткування.

6. Поліпшення правового регулювання в податковій сфері: реформування податкового законодавства з метою спрощення та зменшення податкового тиску на бізнес та громадян.

7. Стимулювання розвитку довгострокового кредитування: підтримка ініціатив, спрямованих на підвищення доступності та привабливості довгострокових кредитів для підприємств та громадян.

8. Моніторинг та управління кредитним портфелем банків: впровадження ефективних механізмів контролю за якістю кредитного портфеля та вчасного виявлення проблемних активів.

9. Реформування пенсійної системи: впровадження структурних змін у пенсійну систему для забезпечення її стійкості та сталості.

10. Зміцнення регуляторної бази на фондовому ринку: проведення реформ та удосконалення законодавства для забезпечення ефективного функціонування та захисту прав інвесторів.

11. Посилення боротьби з відмиванням коштів: впровадження строгих заходів контролю та

моніторингу за операціями, які пов'язані з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

У сучасних умовах війни важливо вчасно визначити загрози фінансовій безпеці України, щоб зменшити їх негативний вплив та розробити конкретні заходи для розроблення стратегії її посилення.

Серед основних загроз стійкості фінансової системи України варто виділити зростання дефіциту державного бюджету, що призводить до навантаження на бюджетну систему на різних рівнях управління, збільшення державного боргу та обмеження джерел його фінансування, залежність від іноземних кредиторів, підвищення рівня інфляції, знецінення національної валюти, а також неефективність банківської, страхової та податкової систем. Значення індикаторів фінансової безпеки

України у 2022 році значно погіршилося внаслідок війни, частина з них перевищує нормативне значення.

Забезпечення фінансової безпеки країни під час воєнного стану вимагає ефективних трансформаційних заходів з боку суб'єктів господарювання, та з боку державних регуляторів. Перелічені заходи допоможуть покращити рівень фінансової безпеки, підвищити фінансову стабільність держави, зменшити ризики фінансових криз та забезпечити економічний зріст.

Необхідно оперативнo виявляти загрози фінансовій безпеці України, щоб мінімізувати їхні наслідки та розробляти дієві практичні заходи, спрямовані на забезпечення фінансової стійкості. Проте, найважливішим фактором для фінансової безпеки країни та загальної національної безпеки є швидка перемога України.

Література:

1. Ситник Н. С., Прицак Я. М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *Молодий вчений*. 2023. №6 (118). С.94-98. DOI: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5890>
2. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11. 08. 2021 рр № 347/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>
3. Фінансова безпека України: сучасний стан правового регулювання та перспективи розвитку: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої науковій школі заслуженого юриста України, професора, д.ю.н. Віктора Тарасовича Білоуса. м. Ірпінь, 26.10.2023 року / за ред. Білоус В., Глух М., Мельник О. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. 312 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/91413/1/Sukhonos_head_of%20state.pdf
4. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. *Мінфін*. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
5. Державний борг України. *Мінфін*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
6. Будник Л., Ронська О., Лісецька Л. Фінансова безпека держави в умовах воєнного стану. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 4. Том 77. С. 138-147. DOI: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/77/1100.pdf>
7. Державний бюджет України. *Мінфін*. 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
8. Динаміка міжнародних резервів. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics>
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>
10. Ганзюк С. М., Драй О. О. Загрози фінансовій безпеці України. *Modern Economics*. 2023. № 38. С. 28-33. DOI: <https://modecon.mnau.edu.ua/threats-to-the-financial-security/>
11. Основні макроекономічні показники. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/>
12. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. «*Бізнес-навігатор*». 2018. Випуск 1–2 (44). С. 136–140. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.138
13. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Сташин А.В., Гукалюк А.Ф., Західна О.Р., Сич О.А., Шушкова Ю.В.]; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 724 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Finans_menedzhment28_11_3.pdf

References:

1. Sytnyk, N. & Pritsak, Ya. (2023). The banking system of Ukraine in the conditions of war: risks and security assessment. *A young scientist*, 6 (118), 94-98. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5890>
2. National Security and Defense Council of Ukraine. (2021). *About the Strategy of Economic Security of Ukraine for the period until 2025*. № 347/2021 <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613>
3. Bilous, V., Hlukh, M. & Melnyk, O. (2023, October 26). Boyko-Slobozhan, O. (2023, October 26). *Financial security of Ukraine: current state of legal regulation and prospects for development*, State Tax University, Irpin, Ukraine. https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/91413/1/Sukhonos_head_of%20state.pdf
4. Minfin (2023). *Gross domestic product (GDP) in Ukraine*. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
5. Minfin (2024). *State debt of Ukraine*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
6. Budnyk, L., Ronska, O. & Lisetska, L. (2022). Financial security of the state under the conditions of marital state. *Galician economic journal*, 77 (4), 138-147. <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/77/1100.pdf>
7. Minfin (2024). *State budget of Ukraine*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
8. National Bank of Ukraine. (2024). *Dynamics of international reserves*. <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics>
9. Ministry of economic development and trade of Ukraine. (2013). On the approval of Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine. № 1277. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

10. Hanzhuk, S. & Draï, O. (2023). Threats to the financial security of Ukraine. *Modern Economics*, 38, 28-33. [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-04)
 11. National Bank of Ukraine. (2024). *Main macroeconomic indicators*. <https://bank.gov.ua/>
 12. Sytnyk, N. & Stefankiv, B. (2018). Financial aspects of the components of the economic security of the state. *Business-navigator*, 1–2 (44), 136–140. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.04.138
 13. Sytnyk, N.S., Stasyshyn, A.V., Hukalyuk, A.F., Zahidna, O.R., Sych, O.A. & Shushkova Yu.V. (2020). *Finansovyi menedzhment*. LNU named after Ivan Franko. https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Finans_menedzhment28_11_3.pdf
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License